

Svarīgi aspekti attiecībā uz programmu, kas vērsta pret vīriešiem, kuri veic vardarbību ģimenē, dokumentēšanu un izvērtēšanu.

Version 1.1

SĀKOTNĒJA PIEZĪME

Šis dokuments ir drīzāk svarīgu aspektu apkopojums attiecībā uz darbu ar vīriešiem, kuri veic vardarbību ģimenē, nekā strukturētas vadlīnijas. Tas ir izstrādāts kā darba dokuments projektam "Darbs ar vardarbību ģimenēs Eiropā", kas tiek īstenots Eiropas Komisijas 2006- 2008. gada rīcības programmas Daphne II ietvaros. Tā mērķis ir veicināt dokumentēšanas un izvērtēšanas pasākumu ieviešanu un/vai uzlabošanu programmu ietvaros.

Šis dokuments ir iedalīts piecās nodaļās. Pēc divām vispārīgākām sadaļām par mērķi un dažiem dokumentēšanas pamatprincipiem, seko detalizēti aprakstīti, svarīgi dokumentēšanas un izvērtēšanas aspekti trīs tipiskām sadzīves vardarbības izskaušanas programmu fāzēm: sākuma fāze, uzvedības korekcijas fāze un rezultāti.

DOKUMENTĀCIJAS NOZĪMĪBA

Institūcijas, kas sniedz pakalpojumus vīriešiem, kas veikuši vardarbību ģimenē, nes ētisku atbildību cietušo (sieviešu un bērnu), sabiedrības, finansētāju un klientu priekšā, par turpmākas vardarbības pret sievietēm novēršanu. Darba ar vardarbības veicējiem dokumentēšana ir pamats kvalitātes nodrošināšanai un procesa atspoguļošanai, riska izvērtēšanai un drošības plānošanai, rezultātu mērīšanai un programmas attīstībai. Tā arī palīdz garantēt atbildību un pārskatāmību. Vienkārši sakot, darba ar vardarbības veicējiem dokumentēšana nozīmē sistemātiski aprakstīt ar ko jūs strādājat, kā jūs ar viņiem strādājat un kāds ir darba rezultāts. Katras programmas ietvaros ir jānolemj līdz kādai pakāpei darbs tiks dokumentēts. Tas ir, galvenokārt, atkarīgs no dokumentēšanas mērķa un vēl jo vairāk no profesionālo standartu un finansētāju prasībām, kā arī no pieejamajiem resursiem. Mēs iesakām ņemt vērā sekojošus dokumentēšanas aspektus, kas kalpo mazliet citādākiem mērķiem:

Dokumentēšana ir pamats lielākajai daļai kvalitātes nodrošināšanas pasākumu. Tā palīdz koordinatoriem pārskatīt procesu un redzēt izmaiņas klienta uzvedībā vai attieksmē. Dokumentēšana sekmē atgriezeniskās saistes sniegšanu klientam par viņa procesu, piemēram, novērtēšanas sesijā. Dokumentēšana ir nepieciešama starpaģentūru sadarbībai t.i. visu institūciju koordinācijai, kas ir daļa no sadarbības katrā individuālā gadījumā. Tā palīdz koordinatoriem veidot specifiskus uzvedības korekcijas plānus saskaņā ar sākuma fāzē savākto informāciju un pielāgot šo plānu programmas kursam.

Sākuma fāzē un darba procesā savāktās dokumentētās informācijas analīze palīdz identificēt turpmākas vardarbības risku un palīdz upuru atbalstīšanā, plānojot drošību.

Rezultātu mērīšanas nolūks ir kontrolēt vai programma īsteno tās mērķus (galvenokārt vardarbības mazināšana un upuru drošības paaugstināšana). Klienta uzvedības un attieksmju dokumentēšana projekta dažādo fāžu (sākuma, uzvedības korekcijas fāze, utt.) laikā un to salīdzinājums palīdz noteikt un pārbaudīt izmaiņas klienta uzvedībā un attieksmēs, programmai noslēdzoties. Dokumentēšana palīdz programmā arī uzlabot darbu, atklājot trūkumus vai grūtības un ir pamats programmas attīstībai un pārmaiņām.

Darba ar vardarbības veicējiem dokumentēšana palīdz nodrošināt tā pārskatāmību un tādējādi programmas atbildību pret cietušajiem, sabiedrību kopumā un īpaši tās finansētājiem. Tikai rūpīgi dokumentējot veikto darbu un tā rezultātus, programmas sadzīves vardarbības izskaušanai var tikt salīdzinātas gan savstarpēji, gan ar citām iejaukšanās ģimenes vardarbībā metodēm, tādējādi veidojot pamatu politiskiem lēmumiem.

Visbeidzot, klienta īpašību faktoru dokumentēšana (sociāldemogrāfiskā informācija, personība, vardarbības veidi un smaguma pakāpe), procesa faktoru dokumentēšana (apmeklējums, piedalīšanās) un rezultātu dokumentēšana (vardarbības mazināšana) ir svarīgs pamats izpētei par vardarbības ģimenē veicējiem un programmām par vardarbības izskaušanu.

DOKUMENTĒŠANAS PAMATPRINCIPI

- **Sistemātiska plānošana un finansēšana** : Dokumentēšana kā daļa no darba ir sistemātiski jāplāno un tai ir jāatvēr atbilstoši resursi. Dokumentēšana un izvērtēšana ir jāfinansē kā neatņemama programmu sastāvdaļa par sadzīves vardarbības izskaušanu. Ir svarīgi vākt papildus datus no dažādiem avotiem: vardarbības veicēja, partnera (pašreizējā, bijušā, jaunā) bērniem, policijas, tiesu sistēmas, sociālajiem dienestiem, utt. Ikvienā gadījumā ir jānorāda informācijas avots un jāievēro valsts noteikumi attiecībā uz datu aizsardzību.
- **Standartizācija**: Programmu ietvaros ir noderīgi vākt informāciju ar standartizētu līdzekļu vai formu palīdzību, lai nodrošinātu, ka no katra klienta tiek iegūta viena veida informācija. Standartizētu līdzekļu lietošana ļauj informāciju salīdzināt starp dažādām programmām un atvieglo izpēti.
- **Konfidencialitāte un juridiskie aspekti**: Ar savāktajiem datiem jārīkojas konfidenciali un tie ir jādokumentē tā, lai ir pieejami tikai tiem darbiniekiem, kas ir praktiski iesaistīti darbā ar vardarbības veicēju. Jebkāda veida dokumentācija un informācijas apmaiņa ar citiem profesionāļiem (t.i. cietušo atbalsta dienesti) jāveic saskaņā ar valsts noteikumiem par datu aizsardzību. Atkarībā no valsts likuma, dalībnieki ir jāinformē par savāktās informācijas uzglabāšanu un lietošanu, par konfidencialitāti un tās ierobežojumiem, kā arī par viņu tiesībām piekļūt un anulēt informāciju. Visas vienošanās ir jāpievieno dokumentā par informētu piekrišanu, ko kā līgumu parakstījis dalībnieks un koordinators.

SĀKUMA FĀZE

Dokumentēšanas mērķi sākuma fāzē

Sistemātiska savāktās informācijas dokumentēšana programmu par sadzīves vardarbības izskaušanu sākuma fāzē var kalpot sekojošiem mērķiem:

- novērtēšana vīrieša atbilstībai programmai;
- komunikācija un koordinācija (ar dalībniekiem, to (bijušajiem) partneriem, cietušo atbalsta dienestiem, nosūtītāja organizāciju/institūciju vai citiem iesaistītajiem dienestiem / profesionāļiem utt.)
- procesa plānošana un nosūtījums, ja nepieciešams, uz citiem dienestiem (t.i. alkoholisma un narkomānijas ārstēšana, garīgā veselība, sociālie dienesti utt)
- klienta partnera riska novērtēšana un drošības plānošana
- rezultātu mērīšana / darba iekšēja izvērtēšana
- programmas attīstība, avoti izpētei un ārējai izvērtēšanai.

Dokumentēšanas pamatjomas

Sākuma fāzē dokumentēšanas pamatjomas ietver sekojošo:

- **dalībnieka un viņa (bijušā un / vai pašreizējā) partnera kontaktinformāciju**
Drošības apsvērumu dēļ, šī informācija var tikt glabāta atsevišķā failā vai vietā.

- **citū atbilstošu dienestu / profesionāļu, kas seko dalībniekam un / vai viņa partnerim, kontaktinformāciju**
 - nosūtītāja institūcija, cietušo atbalsta dienesti utt.
- **sociāldemogrāfisko informāciju, kā arī informāciju par pašreizējo ģimenes stāvokli**
 - vecumu, tautību/ kultūras izcelsmi, izglītību, profesiju, nodarbinātību, ienākumiem / ekonomisko situāciju, pašreizējiem dzīves apstākļiem
 - pāra pašreizējo attiecību ilgumu, kvalitāti un dinamiku, dzīvesvietas situāciju, bērniem: vai tie cieš no vardarbības vai ir aculiecinieki vardarbībai? utt.
- **informāciju par vardarbības veidu, apjomu un ietekmi**
 - pret ko (partneri / bijušo partneri, bērniem, citiem ģimenes locekļiem, citiem)
 - vardarbības ģimenē vēsturi (kad tā sākās?; izmaiņas; pirmais, vissmagākais, tipiskākais un pēdējais gadījums; utt)
 - vardarbības veidiem (fiziska, psiholoģiska, seksuāla, utt)
 - konkrētiem vardarbības gadījumiem
 - vardarbības biežumu, smagumu un sekām
- **informāciju par tiesisko situāciju un dalībnieka kontaktu ar tiesībsargājošu sistēmu**
 - vai viņš apmeklē tiesu /institūcijas kā noteikts
 - policijas protokoliem, spriedumiem, aizsardzības rīkojumiem, bērna aizbildniecību un / vai apmeklējumu noteikumiem, probāciju, agrāku sodāmību utt.
- **informāciju par izcelsmes ģimeni**
 - informāciju par ģimenes attiecībām, īpaši par vardarbību un izciestu vai novērotu ļaunprātīgu pārinodarījumu izcelsmes ģimenē un par citām nozīmīgām problēmām kā alkoholismu, garīgām un citas nozīmīgām slimībām utt.
- **informāciju par garīgām un citām būtiskām veselības problēmām un / vai pašreizēju to ārstēšanu / terapiju**
 - ieskaitot pašreizējos ārstniecības līdzekļus
 - konkrēti: informāciju par alkohola un citu narkotisku vielu lietošanu
- **informāciju par dalībnieka sākotnējo pieprasījumu un viņa motivāciju mainīties / viņa motivāciju piedalīties**
- **informāciju par atbildības pakāpi, ko vīrietis uzņemas par vardarbības lietošanu un tās sekām, kā arī viņa skaidrojumu un piedāvājumu attiecībā uz vardarbības lietošanu**
- **riska novērtēšanas dokumentāciju**
 - ideālā gadījumā riska novērtēšana ietver informāciju par dalībnieku, viņa (bijušo) partneri un citiem avotiem, kā policijas protokolu, iepriekšēju soda izciešanu utt. (var tikt izmantoti standartizēti riska novērtēšanas līdzekļi. Atbildīgās programmas ietvaros ir jāizvēlas atbilstoši instrumenti un riska novērtēšanas līdzekļi. Ja pieejama, jāizmanto arī no citiem avotiem iegūtā informācija (partneris (pašreizējais, bijušais, jaunais) upura atbalsta dienests, sodāmības reģistrs utt)
- **uz visu augstāk minēto informāciju balstītus sociālās uzvedības korekcijas plānu**
 - vissvarīgākie vardarbības izskaušanas mērķi un soļi ir jādokumentē, tai skaitā iespējamās atsauces uz citiem dienestiem, lai apmierinātu vienlaicīgas vajadzības, kas dalībniekam varētu piemist.
- **līgumu vai vienošanos starp programmu (koordinatori) un dalībnieku, kas var ietvert:**
 - programmas pamatnoteikumus (uzmanība, punktualitāte, atturība utt)

- ierobežotu konfidencialitāti / pienākumu informēt atbildīgās institūcijas par risku apdraudēt citus
 - piekrišanu sazināties ar (bijušo) partneri un citiem dienestiem, kas strādā ar vīriešiem
 - vardarbības nelietošanu
- **dalībniekiem programmas sākuma fāzē izsniegto materiālu**

Svarīga piezīme:

Jebkuras izmaiņas sākuma fāzes laikā dokumentētajā informācijā, kas rodas vēlākās programmas stadijās ir jāreģistrē un jāveic attiecīgi pielāgojumi uzvedības korekcijas plānā, īpaši attiecībā uz izmaiņās, kas saistās ar vardarbības risku un attiecīgajiem drošības līdzekļiem.

UZVEDĪBAS KOREKCIJAS FĀZE

Uzvedības korekcijas fāze attiecas uz norītošo darbu ar vīrieti, kamēr viņš piedalās atbilstošā (s) programmā (s) un atbalstu viņa partnerim / bijušajam partnerim.

Svarīgi punkti:

- Nepārtraukts iekšējs izvērtēšanas process ir noderīgs Katra moduļa / sesijas beigās vīrietim jāaizpilda strukturēta aptaujas / izvērtēšanas anketa.
- Koordinatoriem jādokumentē kā modulis tika īstenots, tā atbilstību grupu dalībniekiem utt.
- Šī dokumentācija ir jālieto kopā ar dokumentāciju, kas iegūta no partera kontaktpersonām ar mērķi iegūt visaptverošu pārskatu par procesa gaitu.
- Dokumentācija ir jānovērtē iekšēji un ārēji, lai nodrošinātu nepārtrauktu procesa pārbaudi.

Procesa fāzē dokumentētajiem aspektiem būtu jābūt: (saraksts ir nepilnīgs):

- apmeklējums (fiziskā klātesamība)
- sadarbība (aktīvs, neaktīvs)
- turpmākie vardarbības gadījumi
- galvenie dzīves notikumi
- šķiršanās no partnera dalības laikā
- turpmākās policijas darbības / vīrieša kontakts ar policiju
- adreses un telefona numura maiņa
- process un progress, ieskaitot motivācijas maiņu (par ko informējis klients un, ja iespējams, viņa (bijušais-) partneris)
 - pazīmes
 - problēmas
 - centība, panākumi
- mājas darbs (i)
- izstāšanās

REZULTĀTU FĀZE / VARDARBĪBAS IZSKAUŠANAS PROCESA IZVĒRTĒŠANA

Atbildība, kvalitātes nodrošināšana un rezultātu mērīšana ir galvenie ieteikumi katrai programmai (skat. ievadu) Sistemātiski dokumentējot visas vardarbības izskaušanas programmu fāzes, darbā var sasniegt augstu atbildības un kvalitātes nodrošināšanas pakāpi. Rezultātu fāzē galvenā uzmanība ir vērsta uz klienta izmaiņu analīzi.

Pastāv dažas noderīgas rezultātu mērīšanas procedūras, kas var koordinatoriem palīdzēt noteikt vai viņu programma darbojas veiksmīgi attiecībā uz mērķu sasniegšanu. Katras vardarbības izskaušanas programmas ietvaros ir jāveic minimāla iekšēja izvērtēšana, kam jāietver:

- Intervija ar vīrieti un viņa partneri (pašreizējo, bijušo) par viņu "apmierinātību" ar programmu. Vai viņi bija apmierināti ar vīrieša veiktajām izmaiņām? Kas viņu uztverē bija vissvarīgākie programmas elementi? Vai partneris jūtas droši? Vai ir kādas izmaiņas attiecībā uz dzīves kvalitāti? Kādas prasmes un atklāsmes gūtas, lai apsvērtu izmaiņas vardarbības smagumā pakāpē? Šādi jautājumi var koordinatoriem palīdzēt saprast, kas programmas plānā šķietami darbojas.
- Precīzas statistikas veikšana par nosūtījumiem (skat. sadaļu "Dokumentēšanas pamatjomas"), vardarbības izskaušanas programmā uzņemto vīriešu skaitu, programmas beidzēju un nebeigušo skaitu, kā arī apmeklējumu skaitu. Pašsaprotams, ka ne viss no augstāk minētā tiks īstenots vienā programmu izvērtēšanā.

Ir svarīgi jau no paša sākuma skaidri definēt uzvedības korekcijas procesa mērķus (t.i. vardarbības izskaušanas plānā). Galvenie vardarbības izskaušanas procesa mērķi parasti ir izbeigt fizisku vardarbību un samazināt visa veida aizskarošu un kontrolējošu uzvedību. Sekundārais mērķis ir sniegt vīriešiem alternatīvas vardarbībai, kas iedrošinātu uz vienlīdzīgu varu un lēmumu pieņemšanu cieņas pilnās attiecībās.

Ir daudz uz pierādījumiem balstītu iemeslu neuzticēties klīniskajām intervijām kā vienīgai izvērtēšanas metodei. Tādēļ mēs iesakām lietot pašziņojuma anketas (klientam un klienta partnerim), lai veiktu klīniskās intervijas kad vien iespējams. Īpaši spēcīgi rādītāji attiecībā uz klienta uzvedības izmaiņu pakāpi ir intervijas ar klienta partneri. Par noderīgiem atzīti arī daudzi standartizēti līdzekļi, lai novērtētu vardarbības izskaušanas programmu rezultātu. Ja vīriešu dalība izvērtēšanas procesā ir obligāta programmas sastāvdaļa, informētai piekrišanai nevajadzētu radīt problēmas.

Izpēte liecina, ka vardarbības ģimenē veicējs ļoti negribīgi sniedz informāciju par pašreizēju un / vai agrāku vardarbību, kā arī citu atbilstošu informāciju. Papildus blakus ziņojumi par vīriešu uzvedību, ieskaitot intervijas ar cietušajiem, ir noderīgi informācijas avoti. Tādēļ vardarbības izskaušanas programmu ietvaros ir jāveic cieša sadarbība ar sieviešu atbalsta dienestiem, kas nodrošina atbalstu un cietušo tiesību veicināšanu.

Cietušo intervēšana ir jāveic ar strukturētām intervijām un standartizētiem pasākumiem, lai informāciju par vīrieša uzvedību ievāktu sistemātiskā un laika efektīvā veidā.

Papildus informācija ir jāiegūst arī no bērniem (klienta un partnera), policijas, probācijas dienestu darbiniekiem vai citām iesaistītajām institūcijām.

Vardarbības izskaušanas rezultāta novērtējums saistīts ar to kā katrs dalībnieks mainījies noteiktā laika periodā, piemēram, starp periodu A (pirms dalības programmā), periodu B (pēc dalības programmā) un periodu C (izvērtēšana). Metodes, kas tika izmantotas programmas sākuma fāzē (pirms uzvedības korekcijas procesa) var tikt izmantotas arī vēlāk. Šāds plāns bieži tiek dēvēts par "Pirms un pēc uzvedības korekcijas procesa" plānu.

Tas ir bieži lietots vardarbības izskaušanas programmu iekšējā izvērtēšanā. Tas izvērtētājam ļauj salīdzināt klienta stāvokli pirms un pēc uzvedības korekcijas programmas. Katra vardarbības veicēja standartizēto metožu rezultāti tiek statistiski salīdzināti atšķirīgos laikos. Tā kā tas ir ekonomiski izdevīgi izvērtēšanā ieguldītā laika un pūļu ziņā, kāds no šīs kārtības variantiem varētu iederēties programmas rāmjos, neskatoties uz to, ka tam ir viens liels trūkums. Klientu uzvedības uzlabojumi laikā starp A un B periodu nevar tikt attiecināti uz pašu uzvedības

korekcijas procesu. Iespējami citi skaidrojumi (kriminālās izmeklēšanas efekts, sods vai svarīgas izmaiņas dzīvē, kā nodarbinātība vai laulību statuss).

Daži galvenie līdzekļi, kas uzlabo rezultātu mērīšanas kvalitāti un izvērtēšanu ir:

1. Skaidrs programmas satura apraksts un pārraudzības metodes, kas nosaka vai apakšprogrammas atbilst programmas saturam.
2. Skaidrs sasniedzamo rezultātu un uzvedības korekcijas starpmērķu apraksts, kā arī īpaši līdzekļi abu mērķu sasniegšanai.
3. Skaitlisks klientu kopskaita apraksts, kas ietver tādu informāciju kā iepriekšēju sodāmību, vardarbības vēsturi, demogrāfiju, personības traucējumus, motivācijas un nolieguma pakāpi.
4. Skaidra vardarbības definīcija, ieskaitot seksuālo un psiholoģisko aizskārumu.
5. No (bijušā) partnera iegūtās informācijas iekļaušana (dzīves kvalitāte un partnera vardarbība programmas dalības laikā)
6. Dažādas statistiskās analīzes par pašreizējiem un šķirtiemi pāriem.

Attiecībā uz ieteikumiem un nākošajiem soļiem ir jārunā ar vardarbības veicēju un / vai viņa (bijušo) partneri. Kā minēts augstāk, programmas darbiniekiem nav jābūt atbildīgiem par gala rezultātu mērīšanas / iekšējās izvērtēšanas veikšanu bez kompensācijas. Programmas resursi parasti ir pilnībā iztērēti klīniskām vajadzībām, atstājot maz laiku rezultātu mērīšanai / iekšējai izvērtēšanai. Ja zinātniski pamatota uzvedības korekcijas programmas iedarbības demonstrācija tiek uzskatīta par svarīgu, tai vienmēr ir jābūt ārēju ekspertu finansētai aktivitātei.

© 2008 WPP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

Projektam WPP – Darbs ar vardarbību ģimenē Eiropā līdzekļus 2006. – 2008. gadam piešķirūši

Daphne II programma cīņai pret vardarbību pret bērniem, jauniešiem un sievietēm (ES)

Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth

Vācijas Federālās ģimenes, senioru, sieviešu un jaunatnes lietu ministrija (Vācija)